

יבמות סד

משה שווערד

1. ספר בניהו בן יהודע על יבמות דף סד/א

אין השכינה שורה על פחות משני אלפים ושני רבבות מישראל. ... על פי מ"ש רבינו האר"י ז"ל, דהאותיות הם בסוד המלכות שהיא סוד השכינה, וידוע כי כ"ב אותיות התורה בעשייה הם כ"ב אחדים, וביצירה כ"ב עשרות, ובבריאה כ"ב מאות, ובאצילות כ"ב אלפים, ולכן שלימות השראת שכינה תהיה על כ"ב אלפים מישראל:

2. ספר חדושי אגדות חלק שלישי עמוד יג - מסכת בבא קמא

(שם פ"ג). דרש רבי דוסתאי דמן בירי ובנחה יאמר שובה ה' רבבות אלפי ישראל ללמדך שאין השכינה שורה על ישראל פחות משני אלפים ושני רבבות: אין השכינה שורה כו' פי' דבר זה לפי דעתי כי התחלת הכל הוא התורה שהתורה נבראת תחלה והתחלת התורה היא כ"ב אותיות דהיינו אלפא ביתא וידוע כי השם יתברך מצטרף ביותר אל התחלה וכאשר הם ישראל כ"ב אלף כנגד כ"ב אותיות שהם התחלת התורה ואז הש"י מתחבר להם ושורה שכינה בישראל ודוקא כ"ב אלף ולא כ"ב בלבד כי אין השכינה שורה על מנין פרטי ולכך צריך שיהיה כ"ב אלף כי כל אלף הוא כמו אחד שהרי אחד הוא א' ובמלואו הוא אלף ולכך אין השכינה שורה רק על כ"ב אלף וזה מבואר:

3. קובץ אור ישראל תשרי תשס"ח-יסוד הדין בראש השנה

ובנים [ותלמידים] לא היו להם: בבמדבר (ג:ד) כתיב "וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקרבתם אש זרה לפני ה' במדבר סיני ובנים לא היו להם ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם." וביבמות (סד). דייק רבי אליעזר שמי שאינו עוסק בפריה ורביה חייב מיתה שנאמר ובנים לא היו להם "הא היו להם בנים לא מתו." ויש להקשות, שהרי הם מתו בגלל חטאם ולא מפני שלא היו להם בנים. ואם מתו משום שחטאו, למה לא היו מתים אם היו להם בנים. ומצאתי בחת"ס (עה"ת) שאם היו להם בנים היו נשארים בחיים עבור חינוך בנייהם והיו מוותרים להם מן השמים. ומבואר מזה שיכול אדם להינצל מעונש מיתה בעבור שלא ישארו בניו יתומים, והוא ע"פ יסוד הנ"ל.

4. חדושי הרשב"א על מסכת יבמות דף סד/א

מתניתין ואם הפילה מונה משעה שהפילה. פירשו בירושלמי (ה"ו) דה"ה להיו לה בנים ומתו, דגרסינן התם, היו לה בנים ומתו מונה משעה שמתו, ומדקתני במתני' ולא ילדה משמע דוקא כל שלא ילדה הא ילדה ויש לה ולד חי ואפי' אחד אין כופין אותו להוציא, ואע"פ שמוציאין ממנו זו שלא ילדה כלל עד שיהיו לו זכר ונקבה מאחרת, מכל מקום כיון שילדה זו אין מוציאין אותו ממנו. ואפשר דלא ילדה לו דקתני כדי שיעור פריה ורביה קאמר, וארישא סמיך דתני לא יבטל מפריה ורביה אלא אם כן יש לו בנים, ועלה קתני לא ילדה לו כלומר כאותו שיעור, והראשון נראה לי עיקר:

5. שולחן ערוך אבן העזר הלכות גיטין סימן קנד סעיף י

נשא אשה ושהתה עמו עשר שנים ולא ילדה, יוציא ויתן כתובה או ישא אשה הראויה לילד. ואם לא ירצה, כופין אותו עד שיוציא. ... הגה: י"א דכ"ז דלא הוליד כלל, אבל אם הוליד זרע קיימא, אע"פ שלא קיים עדיין פריה ורביה, אין כופין להוציא (ריב"ש סימן ט"ו). ועיין לעיל סימן א' דזמן הזה אין נוהגין לכופו כלל. ונאמן האיש לומר שידוע בעצמו שאינו מוליד, ואין כופין אותו לישא אשה (נ"י פרק הבא על יבמתו).

6. פתחי תשובה אבן העזר סימן קנד

(כז) אין נוהגין לכופו - עיין בתשו' בגדי כהונה סימן א' שנשאל מאיש ירא אלקים אחד ששהא עם אשתו יותר מעשר שנים ולא ילדה וקשה עליו הגירושין כי היא אשת חיל ויראת ד' ועל ידה יכול להתמיד בלימודו והוא אינו בריא כ"כ כשאר בני אדם אבל הוא חלוש ועוסק תמיד ברפואות והיא משגחת עליו בבריאות גופו וגם מנחת אותו לגדל יתום בתוך ביתו וללמוד עמו. אם מחוייב ע"פ הדין לגרשה ואף שאין כופין בזמן הזה מ"מ אולי עכ"פ עליו נשאר החיוב לעשות הגירושין מעצמו במה דאפשר לו בכל היכולות ופן יביאהו אלקים במשפט על זה אם יהיה בשב ואת. והשיב לו שאינו מחוייב לגרשה כי לשיטת הראב"ן וראב"י וסמ"ג ותוס' כמו שהביא הגמ"י פט"ו מהל' אישות בשמם ורבינו ירוחם בנתיב כ"ג [1] אין דין זה של עשר שנים בחוץ לארץ כלל. ואף לשיטת הרא"ש דח"ל עולה מן המנין אעפ"כ יש היתר בנ"ד לפ"מ דפסק הרא"ש והטור והמחבר (בסעי' י"א) [2] חלה הוא אע"פ שמשמשים כו' ובנ"ד הבעל אינו בריא כשאר בני אדם ועוסק ברפואות תמיד ואף להנ"י שפירש חלה ממש שאינו יכול לשמש או להוליד וגם ס"ל ג"כ דח"ל עולה מן המנין בכל אדם מ"מ יש לצדד שלא להפריד בין הדבקים לפ"מ ש הפוסקים הובא בב"י א"ח סימן תרנ"ו וברמ"א שם [3] שאין אדם מחוייב לבזבזו הון רב בשביל מצוה אחת ואפילו מצוה עוברת כגון אתרוג ולולב. ומצות פו"ר בנדון זה דשהא עשר שנים גרע משאר מ"ע ועכ"פ לא עדיף יותר דהא בשאר מ"ע לכ"ע כופין ובשהא עשר שנים פליגי אמוראים בכתובות דף ע' אם כופין או לא והיינו טעמא כיון דספק הוא אם יבנה מאחרת וא"כ אם בכל מצוה עוברת אינו מחוייב

לבזבז אף שליש מהונו רק חומש מכ"ש שאין חייב לבזבז להוציא את אשתו זאת ולפ"ז בנ"ד שכתובתה ותוספתה מרובה שיצטרך לבזבז כל הונו אפשר דאינו מחוייב ואף שליש מהונו אינו מחוייב לבזבז ומעתה יש לו סמך להיות בשב ואת ויוצא ידי שמים מכל הני טעמי [4] ועוד יצורף לזה שאינו יודע אם יזדמן לו אשת חיל וי"א כזו אשר יכול לישב וללמוד כמו עכשיו ולרמב"ם הובא בש"ע לעיל סימן א' ס"ג אם מתיר ליש' אשה כדי שלא יטרח במזונו ויבטל מ"ה מותר להתאחר וכתב הב"ש שם דלרמב"ם באמת אין לו קצבה אף לעולם אם יצרו מתגבר עליו וא"כ ביש לו אשה דאין יצרו מתגבר אפשר דאין צריך ואף דהרא"ש כתב קצבה לאותו לימוד לא ידעינן שלא יתכן שיתבטל מפו"ר כל ימיו י"ל דמודה היכא דשהא עשר שנים דספיקא הוא אם יבנה גם מאחרת וזו היא אשת חיל וכבר קבוע בפרנסתו ויכול לישב ולעסוק בתורה מה שאפשר שלא יהיה כן באחרת דאינו מחוייב להוציא. רק ירבה בלימוד התורה יותר ויגדל יתום בתוך ביתו כאשר עשה עד הנה וטוב לו עכ"ד ע"ש:

7. ריטב"א על מסכת יבמות דף סד/א

גמרא ת"ר נשא אשה ושהה עמה י' שנים ולא ילדה אינו רשאי ליבטל שמא לא זכה לבנים ממנה. פי' דאע"ג דלא ידעי' אם מחמתו הוא או מחמתה אולי הוא אינו ראוי להוליד אעפ"י כן חוששין מספק' שמא ראוי הוא להוליד אלא שלא זכה ליבנות ממנה וכ"ש אם יש שם סימנים שהיא עקרה שתולים בה ומ"מ היא אינה מפסד' כתובת' אלא כשיש בה סימני איילוניות או סימני עקרה גמורה ולא הכיר בה. ואעפ"י שכבר היו לו בנים והוליד מהם ומתו ושהה עמה י' שנים ולא ילדה יש לה כתוב' שעדיין י"ל שמא לא זכה ליבנות ממנה והיא ראויה לבנים היא ולהכי נקט תנא להאי לישנא.

8. חדושי הרשב"א על מסכת יבמות דף סד/א

הא דאמרין ללמדך שאין ישיבת חוצה לארץ עולה מן המנין. לאו למימרא שאין עושין מעשה בחוצה לארץ, דאף בחוצה לארץ כיון ששהה עמה עשר שנים ולא נבנה ממנה שוב לא יבנה, ומצות פריה ורביה לאו מצוה תלויה בארץ היא. ...

9. ריטב"א על מסכת יבמות דף סד/א

אעפ"י שאין ראייה לדבר זכר לדבר שנאמר מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען וכו' ללמדך שאין ישיבת חוצ' לארץ עולה לו מן המנין. פי' לאו למימרא שאין ישיבת חוצה לארץ עולה לו מן המנין לדריים בח"ל דא"כ בטלה תורת משנה זו וכלה סוגיא דעלו מבני בבל והא לא אפשר דתהוי כלה שמעתא לבני א"י ועוד דמצות פריה ורביה חובת הגוף שנוהגת בכ"מ ואם עון הארץ גורם היאך נוהגת בח"ל אלא אין הדברים האלו אלא באברהם אבינו כדפרש"י ז"ל בפ"י החומש לפי שאברהם אבינו עקר היה ולא זכה ליבנות עד שעלה לארץ שלא נא' ואעשך לגוי גדול אלא בארץ ומייתי לה השתא ללמדנו דזמן הראוי לפקידה בעי' דנשמע מינה מאי דקתני סיפ' שאם היה א' מהם חולה או חבוש בבית האסורים שלא יעלו לו מן המנין ועי"ל כמו שכתב ר"י ז"ל שאם עלה שום אדם מחוצה לארץ לא"י שלא יעלה לו מה שדר בחוצה לארץ כלל ואפילו דר כמה שנים כי אולי בזכות הארץ יבנה ממנה ומונה משעת כניסתו לא"י עשרה שנים כשם שמנה אברהם אבינו אחר שנכנס לארץ

10. ספר בנייהו בן יהוידע על יבמות דף סד/א

שם לפי שאינו דומה תפלת צדיק בן צדיק. כתב מהרש"א תפילת צדיק בן צדיק מקובלת יותר לבטל גזרת העקרות, ע"ש. ונ"ל בס"ד הטעם כי בני בנים הרי הם כבנים, ולכן כשזה מתפלל על בנים תפילתו שייכה לאביו גם כן, כי בנים שלו נחשבים בנים של אביו גם כן, ולכן זכות אביו גם כן יגיין בשביל קבלת תפלה זו.

11. תורה תמימה בראשית פרק כה: כא

(יד) ועיין באו"ח סי' נ"ג בט"ז ס"ק ג' בשם ב"ח ומהרש"ל שדקדקו מכאן דטוב לחזר אחר ש"ץ בן צדיק, והט"ז חולק על זה וס"ל דרחמנא ליבא בעי, ותימא שלא תירץ מאומה כנגד משמעות סתימת הגמרא אינה דומה תפלת צדיק בן צדיק וכו', אלא שנ"ל דמי שהוא בעל מדות טובות ביותר אע"פ שהוא צדיק בן רשע בכ"ז ראוי לבכר אותו על צדיק בן צדיק שאין בו מדות טובות של צדיק בן רשע. ונראה ראוי לזה מתענית כ"ה ב' מעשה בר' אליעזר שירד לפני התיבה ולא ירדו גשמים וירד ר"ע וירדו גשמים, הווי מרנני רבנן על כבודו של ר"א שלא נענה, יצתה בת קול ואמרה, לא מפני שזה [ר"ע] גדול מזה [מר"א] אלא מפני שזה [ר"ע] מעביר על מדותיו וזה [ר"א] אינו מעביר על מדותיו. והנה ידוע הוא דר"ע הי' בן גרים, וא"כ הי' ר"א לגב' בערך צדיק בן צדיק ובכ"ז נענה ר"ע מפני המדה טובה שהיתה בו יתרה על ר"א:

12. ספר מעין בית השואבה (בראשית כה, כא)

(כא) ויעתר יצחק לידוד לנכח אשתו כי עקרה הוא ויעתר לו ידוד ותהר רבקה אשתו: וברש"י (מבראשית רבה פרשה סג, ה) זה עומד בזוית זו ומתפלל וזו עומדת בזוית זו ומתפללת, ויעתר לו (יבמות סד.) שאין דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע לפיכך לו ולא לה, עכ"ל. ויתכן לבאר ששני דברים הללו תלויים זה בזה, שהטעם שהצטרכו להתפלל כל אחד בזוית שלו מפני שתפילותיהם היו חלוקות ביסודן, שתפילת יצחק היתה תפילת צדיק בן צדיק ותפילת רבקה היתה תפילת צדיק בן רשע. וביאור הענין שכשצדיק בן צדיק מתפלל על הבנים הרי הוא מתפלל שיוולד לו בן כאביו, וזהו בכלל דרך הטבע, אבל כשצדיק בן רשע מתפלל על הבנים הרי הוא מבקש שיוולד לו בן שלא יהיה כאביו הרשע, וזהו דבר שהוא שלא כדרך הטבע. ולכן לא היו תפילותיהם שוות וכל אחד התפלל בזוית לעצמו.

ולאור זה אולי י"ל שמה שאמרו חז"ל שתפילת צדיק בן צדיק נענית קודם אין זה כלל בכל התפילות, אלא רק כשמתפללים על הבנים שאו נענית תפילת הצדיק בן צדיק מפאת שאינו מבקש דבר שהוא נגד הטבע.

13. ספר רסיסי לילה - אות ד

וכן עבודה שבלב זו תפילה כמו שאמרו ביבמות (סד.) אין דומה תפילת צדיק בן צדיק לתפילת צדיק בן רשע ואין רצונם לומר מצד קיבול התפילה בזכות אבותיו, כי השם יתברך שומע תפילת כל פה וקרוב לכל קוראיו רק אתפילה עצמה שאין דומה תפילת זה לשל זה. וכדרך שאמרו בראש השנה (יח.) מפני מה זה התפלל ונענה וכו' זה כיוון לבו וכו' (כפירוש רש"י) כי בתפילה הכל לפי כוונת הלב הן הדברים:

14. ספר בניהו בן יהוידע על יבמות דף סד/א

שם מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגזנות למדת רחמנות. נ"ל בס"ד, מספר רחם יתר על מספר רוגז, כמספר לב, שאם תניח מספר לב על מספר רוגז, יהיה מספר רחם. ולכן תפילת צדיקים היוצאה מן הלב, יש בה כח להוסיף מספר לב על רוגז, ויהיה מספר רחם, מה שאין כן הרשעים אף על פי שהם מתפללין בשפה כמו נוסח הצדיקים, הנה הם חסירים לב, ולכן מבקשים ברוגז רחם תזכור, שיהיה נוסף על רוגז מספר לב ויהיה רחם.

15. רבינו בחיי בראשית פרשת חיי שרה - תולדות פרק כה

(כא) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו כי עקרה היא. הכתוב היה ראוי להקדים ולומר, ותהי רבקה עקרה ואח"כ: ויעתר יצחק לה' כי עקרה היא, ומה שהקדים התפלה יתכן לומר שהקדים העיקר, ולמדנו שאין הכונה שתהיה העקרות סבת התפלה שא"כ הסבה עיקר והתפלה טפל לה, אבל הכונה לשון הכתוב כי התפלה סבת העקרות, ולומר לך שלא נתעקרה אלא כדי שיתפללו שניהם על הדבר, לפיכך הקדים התפלה שהיא העיקר והסבה הראשונה שבשבילה בא העקרות לרבקה אמנו. וזהו שדרשו ז"ל: (שיר השירים רבה ב, לד) מפני מה נתעקרו האמהות, מפני שהקב"ה מתאוה לתפלתן של צדיקים. ומכאן יש ללמוד עוד כח התפלה שהיא גדולה מאד ואפילו לשנות הטבע. ומטעם זה הזכיר לשון "ויעתר" ולא אמר ויתפלל או ויצעק, ושאר הלשונות, כי הוא מלשון עתר, וכן הבינו ז"ל, הוא שאמרו בפ"ק דסוכה: למה נמשלה תפלתן של צדיקים לעתר, מה עתר זה מהפך הגורן הזה ממקום למקום, כך תפלתן של צדיקים מהפכת דעתו של הקב"ה ממדת אכזריות למדת רחמנות. באורו: מה העתר מהפך את התבואה ממתה למעלה, ואח"כ מפלת ממעלה למטה, כך הצדיק בתפלתו מחשבתו משוטטת ועולה ממתה למעלה ואח"כ ממשיך ומוריד השפע ממעלה למטה. וכן פירשוהו עוד מלשון רבוי תפלה, מענין: (יחזקאל ח, יא) "ועתר ענן הקטרת עולה", ועוד מלשון מחתרת וכענין שדרשו במגשה (סנהדרין קג א).

ודע כי ארבע האמהות, שלש מהן היו עקרות: שרה, הוא שכתוב: (בראשית יא, ל) "ותהי שרי עקרה", רבקה, דכתיב בה: כי עקרה היא, רחל, שנאמר: (בראשית כט, לא) "ורחל עקרה".

וע"ד הפשט יש לתת טעם לעקרות האמהות, שרה היתה עקרה לשתי סבות: האחת, כדי שיצא ישמעאל מאברהם, שנאמר: (בראשית טז, ב) "הנה נא עצרני ה' מלדת בא נא אל שפחתי", השנית, כדי לשנות שמה. ולמה הוצרך שנוי שמה, כדי להורות אמונה נאמנה, כי כשנברא העולם בה"א כך בטל כח המזל בה"א, ולמדנו: שהאדון שסדר מערכת הכוכבים הוא המנצחה והמבטלה ברצונו ואין זולתו. ורבקה ג"כ ידוע כי יצחק בן מ' שנה היה כשלקחה, וכשהוליד ליעקב ועשו היה בן ס' שנה, וא"כ כ' שנה שהתה עמו שלא ילדה, וזה טעם עקרותה כדי שלא יצא עשו לתרבות רעה בחיי אברהם, שכבר הבטיחו הקב"ה וא"ל: (בראשית טו, טו) "ואתה תבא אל אבותיך בשלום", ועשה ישמעאל תשובה בימיו, וביום שנפטר אברהם בו ביום יצא עשו לתרבות רעה, וזה הנוזיד שעשה יעקב. והטעם ברחל, כדי שתהא סבה לבלהה ולזלפה שיצאו מהן: דן ונפתלי גד ואשר.

16. ערוך לנר על יבמות דף סד/ב

שם שתי שנים ומחצה: ק"ק הרי לפי ערך שני אברהם שחי קע"ה ושהה עשר שנים יהי' עכ"פ בימי שנותנו שבעים שנה זמן השיהוי ד' שנים ואם נחשוב ע"פ שנות שרה שהיתה בשעה שנשא אברהם הגר בת ע"ה או ע"ו שנים וכבר עברו רוב שנותי' שחיתה קכ"ז יהי' עתה זמן השיהוי יותר מחמשה שנים, וצ"ל דרב לא לפי ערך שנות אברהם קחשיב אלא קאמר אחר שנתמעטו הדורות תקנו חכמים עת אחר ורבה הוכיח שאפילו בזמננו היתה התקנה של י' שנים:

17. ספר בניהו בן יהוידע על יבמות דף סד/ב

שם דקיימי בנפשאי החכמה תחיה בעליה. נ"ל בס"ד הכונה, דכל הגדולים היה דרכן לישב סמוך להרב הדרשו, והם לא היו צריכים לשמוע מן המתורגמן, אלא שומעין מן הדרשו עצמו, כי קרובים אליו, ואלו מוכרח שיבואו קודם שיתחיל בדרשה כשעה אחת או שתיים. קודם שיתקבצו המון העם, כי המון העם הם באים ויושבים סביב הדרשו שורות שורות בעיגול, ולכן אחר שיתחיל לדרוש אי אפשר לאותם היושבים קרובים אליו לצאת להשתין אם הוצרכו לכך, כי אפשר שימצא אלף שורות ויותר יושבים סביבות הדרשו שהם דחוקים זה בזה, וצריך שיפסע על ראשי עם קודש יותר מאלף שורות, ועל ידי כך היו אותם הקרובים לדרשו באים לידי עקרות, אך רב אחא בר יעקב נזהר תמיד לבא באחרונה כדי שישב בשורה אחרונה הקרובה לחוץ, שאם יתעורר לקטנים יוכל לצאת ולילך, ואע"פ שבוה יפסיד שלא יהיה שומע הדרשה מפי הרב הדרשו בעצמו, אלא מפי המתרגמים המשמיעים הדרשה לכל אותם הרחוקים מן הדרשו:

18. רמב"ם יד החזקה - הלכות מילה פרק א

(יח) אשה שמלה בנה ראשון ומת מחמת מילה שהכשילה את כחו וכן מלה את השני ומת מחמת מילה בין מבעלה הראשון בין מבעלה השני הרי זה לא ימול את השלישי בזמנו אלא ממתנין לו עד שיגדיל ויתחזק כחו אין מלין אלא וולד שאין בו שום חולי שסכנת נפשות דוחה את הכל ואפשר למול לאחר זמן ואי אפשר להחזיר נפש אחת מישראל לעולם:

19. חזון איש | אבן העזר ס' קלד

ס"ד ז' לא ישר אדם אשה לא ממספחה כו', לא נחפרש בגמי מלי מקרי משפחה, ומדגמר לה רבא מדין אחיות מחזיקות נראה דבכא נמי אחיות ואחין מחזיקין, וכה דקרי לה משפחה, משום דבמלה אח ואחות אינן מלטרפין להחזיק שחלק כאב זבן לחוד וחלק כאם לחוד, אבל לעינן נכפה ומלטרפין בזכרים והנקבות שוין וכל שיש צדע ג' נכפין בין שכן כולן בניס או כולן בנות חוששין לכוונם בין לבנים בין לבנות, וז' אחיות שיש לכל אחד זבן מלטרע חוששין לכל צדע של כל אחות ואחות וגם לצדע של שאר אחים ואחיות שלהן, וגם חוששין להאחים והאחיות עלמן ומפני זה קרי להו משפחה, [ומכרש"ל זיש"ש כתב דבאחיות סגי בחרי ולמש"כ עיקר הלכה דאמר רבא הוא בלחיות] ויש עוד בנכפין חומר שא"כ שאלו חלון שאין מלי זה זבן זה וזבנת זו מ"מ חוששין שמה יחלה בעתיד, וכלכך כזכירו כאן לשון משפחה, ולפי"ן אין חוששין להחזיק בהם כדלעיל.

20. ריטב"א על מסכת יבמות דף סד/ב

נשואין ומלקות כר' וסתות ושור המועד כרשב"ג. וטעמא דמילתא משום דהא מילתא דספק' אי הויא חזק' בתרי זמני או לא הילכך גבי נשואין דסכנת' אזלי לחומרא וה"ה להאי טעמא למילה. ועוד דהא פירכא לעיל דנשואין ומילה חד דינא אית לה ובמלקות אע"ג דבספק נפשות להקל שאני הכא דהא אוקימנא בדוכתא דהא מיירי בחייבי כריתות וכיון דחמירי טובא מחמירין ביה מפני ייסור הרשעי' לבער עושי רשעה כיון דממילא הוא דמיית' אבל וסתות דרבנן אזלי' לקולא וגבי שור המועד שאין מוציאין ממון מחזקתו אלא בדבר ברור ובנשואי' אע"ג דבעי למינסב איתתא קטלנית וליזוק בנפשיה לא שבקי' ליה דהא איסור הוא ובכלל שופך דם האדם באדם ומגדים אותו ב"ד עד שיגרש ...

21. שולחן ערוך אבן העזר הלכות אישות סימן ט

סעיף א: אשה שנשאת או נתארסה לשני אנשים, ומתו, לא תנשא לשלישי, שכבר הוחזקה להיות אנשיה מתים. ואם נשאת לא תצא, ואפילו נתקדשה יכנוס. ואם הכיר בה, יש לה כתובה; לא הכיר בה, אין לה כתובה משלישי, אבל משני יש לה כתובה, אפילו לא הכיר בה. הגה: י"א דדוקא אם מתו מיתת עצמם, אבל אם נהרג אחד מהן או מת בדבר, או נפל ומת וכדומה, אינו כלום. ולכן רבים מקילים בדברים אלו, ואין מוחזין בידיהם (ב"י בשם תשובת הרמב"ן שכ"כ בס"א). י"א דה"ה אשה שנתגרשה שני פעמים, אין לישראל אותה אבל י"א מיתה דוקא (הגהת מיימוני בשם תוס') וכן עיקר.

סעיף ב: איש שמתו שתי נשיו, אינו מונע עצמו מלישא.

22. שערים מצויינים בהלכה

ועל מה שאין חוששין גם על האיש שמתו לו ב' נשים שיהא הוא קטלן, ולא ישר עוד אשה, ע"י בתשו' הרא"ש (כלל נג ס"ח) שכתב, דעל האשה יש חשש שמעינה גורם שנשחת מקורה ומחליש וממית כל מי שמשמש עמה, ואפי"ן אם מזלה גורם לכן מתו בעליה כדי שתהיה כל ימיה בעוני ובצער. וכן נפסק בשו"ע (אהע"ז סוס"ט), דאיש שמתו ב' נשיו אינו מונע עצמו מלהנשא. ונ"ל דלחזקת קטלנית צריכין שני טעמים, א' דמזלא גורם, ב' דמעין גורם, וכיון דאין על האיש החשש דמעין גורם, לכן לא חששו גם על טעם הב' דמזל גורם, ועוד דגבי נשים שכיחי מיתה יותר מבאיש, ורק לזמן מועט אינו שכיח באשה כמש"כ התוס' (יומא ב.). ועי' בחלקת מחוקק (שם) דאפשר דחוששין לאיש כשמתו שתיהן במיתה א', ומכ"ש כשמתו ג' נשיו דראוי

לחוש. ועי' בב"ש (שם), שלא חש לדבריו. ועי' בתשו' חתם סופר (אהע"ז ח"א סי' קלו) שהאריך בזה. ועי' מה שכתבנו לקמן (קח: ד"ה כגון ששלשה).